

حجاب از دیدگاه قرآن کریم

رابعه ریگی^۱، فایزه ریگی^۲، عبیدالله ریگی^۳

^۱ مدیر مرکز سنجش شهرستان میرجاوه

^۲ لیسانس بهداشت عمومی و فعال حوزه آموزشی اجتماعی

^۳ هنرآموز آموزش و پرورش شهرستان میرجاوه

چکیده

«یا ایها النبی، قل لازواجک و بنائک و نساء المؤمنین یدنین علیهنّ ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفوراً رحیماً؛ ای پیامبر به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو روسری های بلند بر خود بیفکنند، این عمل مناسب تر است، تا (به عفت و پاکدامنی) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند و خداوند آمرزنده ی مهربان است». (سوره احزاب، آیه ی ۵۹). در این نوشته، بر آنیم که آیه ی مورد نظر را مورد بررسی قرار داده و برخی از نکات پیرامون آن را که نتیجه ی مطالعه ی کتب تفسیری می باشد، به رشته ی تحریر درآوریم. شایسته ی یادآوری است که این نوشته، قصد تفسیر آیه را ندارد و تنها به بیان نکات اجمالی آن بسنده می کند، اما پیش از طرح نکات، لازم است مفهوم حجاب بررسی گردد. حجاب، در لغت به معنای مانع و پرده و پوشش آمده است. در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی می کند، نام برده شده است، مثل حجاب و پوشش در نگاه که به مردان و زنان، در مواجهه با نامحرم توصیه شده است. «جلباب» جمع جلباب، به معنای مقنعه ای است که سر و گردن را می پوشاند. و یا پارچه ی بلندی است که تمام بدن و سر و گردن را می پوشاند. مرحوم امین الاسلام طبرسی، در «مجمع البیان»، در ذیل آیه می نویسد، «جلباب» عبارت از روسری بلند است که هنگام خروج از خانه، زنان به وسیله ی آن، سر و صورت خود را می پوشانند. در معنای امروزی، می توان پوشش «چادر» را با «جلباب» همانند و مشابه در نظر گرفت و از آن جا که در این آیه، به طور مشخص به استفاده ی زنان و دختران از جلباب اشاره شده است، می توان نتیجه گرفت که طبق فرموده ی رهبر معظم انقلاب اسلامی، چادر به عنوان یک حجاب برتر مطرح شده است. پوشش، معرف شخصیت و عفت زن مؤمن است و موجب می گردد که افراد لایبالی جرأت نکنند به او جسارت کرده و به دید شهوت و هوسرانی به او بنگرند. این آیه، بیان می دارد: زنان مؤمن برای این که مورد آزار افراد هرزه قرار نگیرند، به گونه ای خود را بپوشانند که زمینه ای برای بی حرمتی به آنها فراهم نگردد. خداوند در این فرموده اش، ابتدا فلسفه ی حجاب را تبیین می

کند و با تهدید و زور، دستور حجاب را مطرح نمی کند و سپس، به بیان الگوی عملی پوشش، یعنی جلیباب که پوشش خاص آن زمان بوده است، اشاره می کند. در احکام الهی، تفاوتی میان همسران و دختران پیامبر، با دیگر زنان وجود ندارد. احکام دینی، باید مورد توجه و استفاده ی همه قرار گیرد. هر پدیده ای، آثار و پیامدهایی را به دنبال خواهد داشت. حجاب نیز، به عنوان یک راهکار عملی، آثار فردی و اجتماعی مختلفی را به دنبال خواهد داشت.

واژه های کلیدی: حجاب، دیدگاه، قرآن کریم

مقدمه:

آثار و پیامدهای رعایت حجاب

الف - آثار فردی

در خصوص آثار فردی رعایت حجاب، می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. احترام به شخصیت زن، به واسطه ی رعایت حجاب، ۲. مصونیت ارتباطات زن با مردان غریبه، ۳. حفظ اعتقادات مذهبی برای افراد، ۴. حفظ عفت زن و جلوگیری از فساد و ناهنجاری.

ب - آثار اجتماعی

آثار اجتماعی رعایت حجاب فراوانند که برخی از آنها عبارتند از:

۱. سلامت نسل جدید جامعه، ۲. پیشگیری از فساد اخلاقی، ۳. مبارزه با مظاهر بی دینی، ۴. حفظ کیان خانواده. در این نوشتار، آیه ی ۵۹ سوره ی احزاب و نکات پیرامون آن را بررسی کردیم، اما در مورد انواع حجاب، با مطالعه ی کتب تفسیری و آیات قرآنی دیگر، مشخص می شود که انواع حجاب در قرآن، به سه بخش تقسیم شده است.

انواع حجاب قرآنی

۱. حجاب چشم

- «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ؛ اِی رَسُول، به مردان مؤمن بگو تا چشم ها را از نگاه ناروا بپوشند». (سوره ی نور، آیه ی ۳۰)
- «قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ؛ اِی رَسُول، به زنان بگو تا چشم ها را از نگاه ناروا بپوشند». (سوره ی نور، آیه ی ۳۱)

۲. حجاب در گفتار

- نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است.
- «فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ؛ زَنَاهَا كَہ نَازَك و نَرَم بَا مَرْدَان سَخَن نَکْوِیْد، مَبَادَا اَن کَہ دَلَش بَیْمَار (هَوَا و هَوَس) اِسْت، بَہ طَمَع اِفْتَد». (سوره ی احزاب، آیه ی ۳۲)

۳. حجاب رفتاری

- نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونه ای راه نروند که با نشان دادن زینت های خود باعث جلب توجه نامحرم شوند.
- «و لَا یَضْرِبْنَ بَارِجِلَهُنَّ لَیَعْلَمَ مَا یُخْفِیْنَ مِنْ زَیْنَتِهِنَّ؛ و اَن طَور پَای بَہ زَمِیْن نَزْنَدن کَہ خَلْخَال و زَیُور پَنَهَان پَاهایشان معلوم شود». (سوره ی نور، آیه ی ۳۱)

از مجموع این مباحث، به روشنی استفاده می شود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قابل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم، در خلال رفتارهای مختلف آنها، مثل نحوه ی پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

بنابراین، حجاب و پوشش زن، به منزله ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرمی است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموس دیگران را دارند. با بیان سخنانی از استاد شهید «مرتضی مطهری» که در تبیین فلسفه ی حجاب در اسلام، تلاش علمی فراوانی داشت، به پایان می رسانیم: «عده ای می گویند: چون حجاب، به معنی پرده است، اسلام خواسته است زن باحجاب باشد، یعنی همواره پشت پرده بوده و در عزلت و گوشه نشینی باشد، اما باید بدانیم آنچه درباره ی پوشش زن است کلمه «ستر» به کار می رود. پوشش زن، در اسلام آن است که در معاشرت با مردان، بدن خود را پوشانده و از جلوه گری، پرهیز کند».

بیان مسئله:

۱ - (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهن ذلک ازکی لهم ان الله خبیر بما یصنعون؛ به مردان مؤمن بگو: چشمانشان را (از نگاه به نامحرم) فرو گیرند و کانون عفت خویش را حفاظت نمایند. این عمل برای آنها پاکیزه تر است. تحقیقاً خداوند به آنچه انجام می دهید، آگاه است.)

انسان، مقدس تر و پاک تر از این است که درباره شرمگاه ها بیندیشد، چرا که نگاه به موضع حرام، باعث تفکر می شود. بر این اساس، بعضی معتقدند مراد از این فراز آیه (یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهن)، ستر عورت است؛ یعنی بر مرد و زن واجب است عورت خود را از یکدیگر بپوشانند، اما ما تقریباً جزم داریم که (یغضوا من ابصارهم) اختصاص به نظر به عورت ندارد، بلکه شاید بیشتر اختصاص به نظر به غیر عورت داشته باشد؛ بنابر این ممکن است مقصود آیه، حفظ شرمگاه ها و نگاه به آنها هر دو مورد توجه باشد. چون چشم چرانی و نگاه به نامحرم از آفات مهم ایمان است و غالباً مردان گرفتار آن هستند و زنان نیز تشویق می شوند.

در ادامه آیه، به ضرورت حجاب زن پرداخته و می فرماید: (و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهنّ و یحفظن فروجهن و لا یدین زینتهنّ الا ما ظهر منها و لیضربن بخمرهنّ علی جیوبهنّ و لا یدین زینتهنّ الا لبعولتهنّ...)؛ به بانوان با ایمان بگو: چشم های خود را از نگاه به اجنبی فرو پوشند و دامن خویش را (از آلودگی) پاک نگه دارند و زینت و جمال خود را جز آنچه که به طور طبیعی نمایان است، از نامحرم بپوشانند. و مقنعه و روسری خویش را بر روی سینه ها افکنند و زینت و مواضع زیبایی ها را جز برای شوهران خود نمایان نسازند و...

مطابق آیه، زن نباید زینت خود را ظاهر سازد، مگر در دو مورد: یک استثنا در مورد خود زینت است، یعنی مگر بعضی از زینت ها و به تعبیر قرآن، زینت ظاهر، و استثنای دوم در مورد افراد است؛ یعنی و مگر برای بعضی از طبقات که غیر شوهر او هستند؛ مانند پدر پسر، برادرزادگان، خواهرزادگان، فرزندان شوهر و چند طبقه دیگر.

۲ - (یا ایها النبی قل لازواجک و بناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهنّ من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین؛ ای پیامبر! به همسران و دختران و زن های مؤمنان بگو که چادر خویش را بر خود فرو پوشند. این کمترین چیزی است تا به عفت شناخته شوند و از تعرض و آزار افراد هوسران محفوظ بمانند.)

شان نزول آیه

اگر به شأن نزول آیات سوره نور توجه کنیم، فلسفه حجاب به طور کامل روشن می شود.

ابن مروه از حضرت علی (ع) بازگو می سازد: (جواری از انصار در مسیر راه، با زنی روبرو گردید که مقنعه خود را پشت گوش هایش انداخته و قسمتی از گردن و سینه های خود را نمایان ساخته بود. همین طور که با چشمانش زینت ها و گام هایش را بدرقه می کرد، ناگهان صورتش به استخوان بر آمده از دیوار اصابت کرد و خون جاری شد. جوان سوگند یاد کرد با همین وضع خدمت رسول خدا شرفیاب شده، موضوع را بازگو نماید. تا چشم پیامبر به جوان افتاد، متأثر شد و فرمود: این پاداش گناه توست، و بی درنگ این آیه نازل گردید.)

قرآن در آیه ۳۰ این سوره، مردان را از چشم چرانی نهی می کند و در آیه ۳۱، زنان را از نگاه و عدم رعایت حجاب کامل بر حذر می دارد، چون می خواهد هم زنان را از بهره کشی مردان از راه چشم و گوش و قوه لامسه باز دارد و هم آنان را از مسابقه پایان ناپذیر در نشان دادن اندام، عشوه گری، طنازی، آرایشگری ها مانع شود تا در نتیجه آن، هوس رانی، تجدد طلبی و

نوخواهی را در نهاد مردها زنده نسازند و سرنوشت خود را به فلاکت نیندازند. وانگهی دامن زدن به شهوات و هوس های خفته مرده، در واقع افروختن و شعله ور ساختن آتشی است که نوعاً زن ها در آن خواهند سوخت و یا به ابتذال و سقوط شخصیت آنان منجر خواهد گردید.

روایات فراوانی در باره وجوب پوشش از ائمه معصومین نقل شده است، که ما فقط به یک نمونه بسنده می کنیم. فضیل در حدیثی از امام مصعوم (ع) پرسید: آیا بازوهای بانوان از زینت هایی است که خداوند متعال پوشاندن آن را واجب دانسته و فرموده است: زن نباید زینت خود را جز برای همسران و سایر محارم ظاهر سازد؟ فرمود: بلی.

پوشش بانوان در اسلام، یک اصل تعبدی نیست، بلکه مصلحت ها و حکمت هایی دارد؛ از جمله:

۱ - زن مانند مرد، حوایج و نیازمندی هایی دارد که برای تأمین آن، ناگزیر باید از محیط خانه خارج گردد تا بتواند آنها را فراهم سازد. در کتاب های فقهی و حدیثی، خروج زن با اذن شوهر برای تأمین حوایج و شرکت در نمازهای عید فطر، عید قربان، نماز جمعه و جماعت، تجویز شده است؛ پس حجاب برای خروج زن از محیط خانه، تشریع گردیده است.

۲ - شرکت زن در فعالیت های عبادی، سیاسی و اجتماعی و دفاع از حقوق شخصی، تعلیم و تعلّم. در این صورت رعایت حجاب واجب می شود تا کام یابی ها منحصر در محیط خانه شود و محیط خارج تنها برای کار و فعالیت باشد.

۳ - احساس امنیت روحی و حراست آنان از خطرات احتمالی و بیماران جنسی و عناصر لا ابالی. پناه بردن برخی از دختران سفید پوست غربی به سیاه پوستان، علاوه بر قدرت جنسی بیشتر، به دلیل قدرت جسمی و دفاعی آنان است.

۴ - حجاب، عامل خودسازی و تهذیب نفس است، چرا که زنان را از خود آرای، طنازی، خودنمایی و صیادی باز می دارد.

۵ - حفظ نظام خانوادگی و علایق زوجیت، بستگی تام به پوشش بانوان دارد.

امام خمینی (ره) در باره ارزش حجاب می فرماید: (حجاب اسلامی یعنی حجاب وقار، حجاب شخصیت، ساخته من فقیه نیست؛ این نص صریح قرآن است. آن قدری که قرآن مجید بیان کرده، نه ما می توانیم از آن حدود (محدوده) خارج شویم و نه زنانی که معتقد به این کتاب بزرگ آسمانی هستند.

باید به دنیا تفهیم کنیم که دست یابی به مدارج علمی به معنای پشت کردن به مفاهیم ارزشی دینی و رویکرد به مظاهر فریبای تمدن غربی نمی باشد.

از این جا روشن می شود که چرا فرانسه در ممنوعیت تحصیل دختران با حجاب اسلامی در دانشگاه ها پیشگام شده است، چون نقش آن را در پیروزی الجزایر چشیده است.

فرانس قانون می نویسد: (هر چادری که دور انداخته می شود، افق جدیدی را که بر استعمارگران ممنوع بود، در برابر او می گشاید و بدن زن الجزایری را که عریان شده است، به او نشان می دهد و پس از دیدن هر چهره بی حجابی، امیدهای حمله ور شدن اشغال گران ده برابر می گردد. هر بار که یک زن کشف حجاب می کند، در واقع وجود جامعه الجزایری را بر سیستم دفاعی سست بنیاد، باز و متلاشی شده به اشغال گران اعلام می دارد.

بنابر این، حجاب، پاسخی است به ندای فطرت، نشان تمدن و فرهنگ اسلامی است، فزونی بخش حرمت زنان و مایه سلامت جسم و آرامش روان جامعه است.

اسلام، طرفدار پرده نشینی نیست، اسلام می خواهد زن در حضور مردهای اجنبی، بدن خود را بیوشاند بدون آن که مجبور باشد از اجتماع کناره گیری کند. رعایت پوشش اسلامی در قالب دو اصل (پوشیدگی) و (سادگی)، آثار و نتایج مهمی از لحاظ فردی و اجتماعی در بر دارد.

در مخزن شرف، گهری جز حجاب نیست
شمشیر دیده را سپری جز حجاب نیست
ای ملتی که یک سره در خواب غفلتید
در کاستن ز فرّ نیاکان شتاب چیست؟

اهمیت و ضرورت تحقیق:

قبل از آن که اهمیت حجاب در قرآن را مورد ارزیابی قرار دهیم بهتر است، بیشتر با مفهوم حجاب آشنا شوید. حجاب یک لغت عربی است و از لحاظ لغوی هم به معنی پوشش و پرده است. البته هر پوششی به مفهوم حجاب نیست. حجاب از دیدگاه فقهی نیز به معنای پوششی برای زنان است. پوششی که زنان را در برابر نگاه نامحرم محفوظ می‌دارد و مانعی برای انگیزش تمایلات جنسی مردان است. البته از بعدی دیگر حجاب به آن معنی است که در برابر نامحرم خودنمایی صورت نگیرد. که با توجه به این دو معنی، حجاب اسلامی در کنار عفاف معنا می‌پذیرد.

قرآن کریم با پرداختن به موضوع آفرینش آدم و حوا تمایل آنها به مسئله پوشیدگی را نشان می‌دهد. و این نشان از آن است که فطرتا آدمی میل به پوشیدگی دارد. حال در گذر زمان و با توجه به مشکلات پیش اومده برای بانوان مفهوم حجاب به صورت تدریجی شکل گرفت. ابتدا در سوره ۵۹ حجاب در قرآن مطرح شد. به طوری که:

قرآن کریم خطاب به پیامبر میفرماید:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.

ای پیامبر به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو پوشش‌های خود را بر خود فروتر گیرند این برای آنکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند [به احتیاط] نزدیکتر است و خدا آمرزنده مهربان است (الأحزاب، آیه ۵۹)

معنی جلباب چیست

در این آیه از کلمه جلباب استفاده شده است. کلمه جلباب نقش کلیدی در بیان نوع پوشش برای زنان است. در واقع جلباب از لحاظ معنایی به مفهوم جامه ای است که بدن را می‌پوشاند. حال گاهی به معنای روسری و مغنه ای بزرگ تفسیر می‌شود، که زن سر و سینه اش را با آن می‌پوشاند. و دیده شده است افرادی نیز آن را به معنای چادر تفسیر کرده اند. در واقع با این کلمه حجاب در قرآن مطرح و برای زنان بیان شد.

در ایران بر اساس فرمایش رهبر انقلاب جناب آقای خامنه ای: چادر به معنای حجاب برتر می‌باشد. آنچه مشخص است پوشش مناسب زن را از شر دید جنسیتی به دور میدارد. و با توجه به آیات قرآنی موصون از آزار اذیت مردان قرار میگیرند. اینجاست که باید گفت: حجاب صدفی است که گوهر زن را حفظ می‌دارد. آن چیزی که مشخص است می‌توان با بررسی آیات قرآن پی به اهمیت حجاب در قرآن برد.

بررسی آیات حجاب در قرآن (سوره در مورد حجاب) اول بر خود می‌دانم که بگوییم قرآن کریم نگاهی به مسئله حجاب، یک نگاه فراجنسی می‌باشد. به آن مفهوم که مردان نیز باید همچون زنان حجاب را رعایت کنند.

حجاب در سوره نور

در سوره نور ابتدا خطاب به مردان "قل للمؤمنین" آیاتی نازل شده است. سپس خطاب به زنان صحبت شده است.

آنچه قابل تامل است این می‌باشد که ابتدا خطاب به مردان دستور به حفظ نگاه‌شان را داده است و سپس به زنان دستور پوشیدگی داده‌است.

حجاب مردان در قرآن

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۖ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

(ای رسول ما) مردان مؤمن را بگو تا چشمها (از نگاه ناروا) بپوشند و فروج و اندامشان را (از کار زشت با زنان) محفوظ دارند که این بر پاکیزگی (جسم و جان) آنان اصلح است، و البته خدا به هر چه کنید کاملاً آگاه است. (سوره نور ایه ۳۰)

حجاب مردان

با توجه به آیه فوق می‌توان استنباط کرد که:

- بر مردان واجب است برای حفظ ایمان خود نگاه خود را از حرام حفظ بدارند.
 - مردان چشم خود را از گناه محفوظ بدارند. در واقع شروع گناه با نگاه می‌تواند شکل بگیرد. و تقوای چشم برای مردان توصیه شده است.
 - پوشیدگی مناسب مردان و داشتن چشم پاک برای حفظ پاکدامنی.
 - خداوند بر همه حال ما واقف است. در محضر خدا معصیت نکنیم.
- در واقع این آیه مردان را از چشم چرانی و نگاه هوسران نهی کرده است. و این برای جلوگیری از انحرافات جنسی می‌باشد. با تامل در این آیه می‌توان فهمید که حجاب مختص زنان نیست. و مردان در حفظ کرامت خود نیازمند آن هستند که نگاه خود را مستور از حرام بدارند.
- علاوه بر موارد گفته شده، با توجه به احادیث، مردان در پوشیدن لباس نیز باید دقت لازم را داشته باشند، پوشیدن لباس نازک و بدن نما نیز برای مردان جایز شمرده نشده است. علاوه بر آن، پوشیدن لباس جنس مونثو شهرت نیز برای آن‌ها حرام شمرده شده است. نظر شما را به برخی ازین احادیث جلب می‌نمایم:

نظر حضرت علی در خصوص حجاب مردان

عَلَيْكُمْ بِالصَّقِيقِ مِنَ الثِّيَابِ فَإِنَّهُ مَنْ رَقَّ ثَوْبُهُ رَقَّ دِينُهُ لَا يَقُومَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَي رَّبِّهِ جَلَّ وَ عَزَّ وَ عَلَيْهِ ثَوْبٌ يَصِفُهُ لِبَاسِ رِيزَافَتٍ وَ ضَخِيمِ بَهْوشِيدٍ، هَر كِه لِبَاسَش نَازَكِ اسْت دِیْنَش نَازَكِ اسْت هَنگَام نَمَاز لِبَاسِ بَدَن نَمَا نِپُوشِيد.

همچنین در حدیثی دیگر فرموده‌اند:

لَيْسَ لِلرَّجُلِ أَنْ يَكْشِفَ ثِيَابَهُ عَنْ فَخْذَيْهِ وَ يَجْلِسَ بَيْنَ قَوْمٍ

بر مرد شایسته نیست که لباس او کنار رود تا ران‌هایش معلوم گردد و در این حال در میان قوم خود بنشیند.

نظر امام صادق در خصوص حجاب مردان

كَفَى بِالْمَرْءِ خِزْيًا أَنْ يُلْبَسَ ثَوْبًا يَشْهَرُهُ

برای انسان از نشانه‌های خفت و خواری همین بس که لباسی بپوشد که به آن مشهور شود

حجاب زنان در قرآن:

بعد از خطاب ایه ۳۰ نور به مردان ایه ۳۱ سوره نور برای زنان نازل گردید.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۚ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۚ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي

أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَلَكَتْ أَيْمَانَهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ۚ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ ۚ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

و زنان مؤمن را بگو تا چشمها (از نگاه ناروا) بپوشند و فروج و اندامشان را (از عمل زشت) محفوظ دارند. و زینت و آرایش خود جز آنچه قهراً ظاهر می‌شود (بر بیگانه) آشکار نسازند. و باید سینه و بر و دوش خود را به مقنعه بپوشانند و زینت و جمال خود را آشکار نسازند، جز برای شوهران خود یا پدران یا پدران شوهر یا پسران خود یا پسران شوهر یا برادران خود یا پسران برادران و پسران خواهران خود. یا زنان خود (یعنی زنان مسلمة) یا کنیزان ملکی خویش یا مردان اتباع خانواده که رغبت به زنان ندارند. یا اطفالی که هنوز بر عورت و محارم زنان آگاه نیستند (و از غیر این اشخاص مذکور احتجاب و احتراز کنند) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود. و ای اهل ایمان، همه به درگاه خدا توبه کنید، باشد که رستگار شوید. (سوره نور ایه ۳۱)

با توجه به آیات فوق می‌توان استنباط کرد که:

- زنان همچون مردان نگاه خود را باید از حرام بپوشانند.
 - زنان و دختران مسلمان زینت خود را جز محارم گفته شده، در برابر دیگران نباید آشکار کنند.
 - حد پوشش بر زنان مشخص شده است. و ظاهر بودن قسمت هایی از بدن آنها همچون دست و صورت مانعی ندارد.
 - پوشش زنان چه با روسری و چه با مغنعه به گونه ای باشد که گردن و قفسه سینه آنها نمایان نشود.
 - زنان به گونه ای نباید راه بروند که باعث جلوه گری شود.
 - حفظ حجاب برای زنان برای تمایلات جنسی مردان است. بدین منظور حجاب نداشتن در برابر مردانی که میل به همسر ندارند بلامانع است.
 - حضور بانوان در جامعه با حفظ حجاب مانعی ندارد. حفظ حجاب از جانب زن مسلمان واجب است.
- با بررسی این دو ایه سوره نور صراحتاً میتوانیم پی به اهمیت حجاب در قرآن ببریم و رعایت حجاب اسلامی را از واجبات احکام دینی خود بدانیم.

ثمرات حفظ حجاب:

- حفظ و استحکام خانواده
- جلوگیری از سوء استفاده جنسی بانوان
- پیشگیری از امراض مقاربتی
- کاهش آمار طلاق
- کاهش سقط جنین و فرزندان نامشروع
- حفظ کرامت زن
- آرامش روحی اجتماعی
- جلوگیری از خودنمایی و جلوه گری
- جلوگیری از گسترش فحشا

ثمرات حجاب

حجاب مصونیت است نه محدودیت! از اولین کارهایی که هرکس بعد از اسباب‌کشی انجام می‌دهد، زدن پرده بر پنجره‌های منزل است. این کار را برای در امان ماندن از گزند نگاه دیگران از بیرون خانه، انجام می‌دهیم. در واقع با این کار حریم خود را محفوظ داشته‌ایم.

حجاب هم در واقع حکم همین پرده را دارد. شما با داشتن حجاب خود را از گزند نگاه هوس‌الود دیگران در امان می‌دارید. از دیرباز تا کنون مسئله پوشش یکی از دغدغه‌های مهم اجتماعی بوده است.

در ادامه به‌صورت مختصر فواید حجاب را ذکر می‌کنیم:

فواید حجاب

امنیت یکی از فواید حجاب

قطعا شما هم این را به‌خوبی لمس کرده‌اید که هر آنچه پوشش بدنی شما بالاتر باشد، و جلب توجه کمتری را جلب نماید، در خیابان با امنیت بیشتری می‌توانید گام بردارید بدون آنکه مورد آزار فردی قرار بگیرید. این در واقع امنیتی‌ست که به‌واسطه پوشش مناسب اجزای بدن خود بدست می‌آورید. حال الزاما منظور ما در این‌جا پوشیدن چادر نیست، چه بسا که افراد زیادی هستند که با یک پوشش متعارف همچون مانتو به‌دور از هر گونه آرایش و جلب توجه، در اجتماع حضور دارند و کمترین آسیب به‌آنها می‌رسد. در واقع چه چادر بپوشیم چه مانتو به‌گونه‌ای باید در اجتماع حضور یابیم که نگاه جنسیتی از ما به‌دور باشد مورد اذیت و تصرف افراد دیگر قرار نگیریم. متأسفانه گاهی دیده شده که برخی افراد برای مورد توجه قرار گرفتن دیگران، حجاب و پوشش مناسب خود را حفظ نمی‌کنند! ولی نهایتا خود متضرر می‌شوند.

احترام یکی دیگر از ثمرات حجاب است

زمانی که حجاب و پوشش مناسبی داشته باشید و در محیط کار و تشکلات اجتماعی شرکت کنید، احترامی که به‌شما گذاشته می‌شود صرفا به‌خاطر توانایی‌ها و توانمندی‌های شماست نه صرفا برای سوء استفاده‌های جنسی و جلب نظر برای مقاصد خاص.

فواید حجاب؛ محبوبیت ویژه

زنانی که پوشش خود و در کنار آن عفاف را رعایت نمی‌کنند، شاید مورد توجه مردان زیادی قرار بگیرند، ولی آیا محبوبیت آن‌ها به اندازه یک بانوی محجبه زیاد است؟ آیا اگر مرد مومنی که قصد ازدواج داشته باشد، احترامی که برای یک فرد محجوب و عفیف قائل است را برای افراد غیر محجبه دارد؟ متنانت، حجاب، عفیف بودن شما را نزد همسرانتان محبوب می‌نماید.

آرامش از دلایل مهم حجاب است

یکی از فواید مهم حجاب، آرامشی‌ست که یک بانو در سایه آن به‌دست می‌آورد. یک بانو با حجاب خود با امنیت بیشتر در اجتماع حضور می‌یابد و از دیدهای نامتعارف خود را در امان می‌دارد و همچنین از آنجا که درگیر ظاهر و آرایش خاصی نیست آرامش ذهنی بیشتری نیز خواهد داشت. همچنین افراد محجبه در پرتو دینداری و فرامین الهی و با اعتقاد به این امر، آرامش معنوی خوبی را تجربه می‌کنند زیرا خشنودی خاطر از احساس رضایت پروردگار به آن‌ها عزت نفس بالایی را اعطا می‌نماید.

حجاب عاملی برای دوری از هوای نفس

حفظ حجاب در واقع، پا گذاشتن به امیال و خواسته‌هایی چون جلب توجه می‌باشد. در واقع یکی از تمرین‌های خوب فردی در جهت خودسازی و دوری از هوای نفس است.

با توجه به اهمیت حجاب در قرآن می‌توان گفت که، حجاب و پاکدامنی گوهری ارزنده می‌باشد. که زنان و مردان در حفظ آن باید کوشا باشند. مرد مسلمان نیز برای حفظ سلامت روح خود و جامعه نگاه خود را باید کنترل کند. زن مسلمان باید طوری

در میان مردم رفت و آمد کند که عفاف و پاکدامنیش هویدا باشد و از گزند نگاهای هوس الود در امان بماند. بهترین پوشش چادر است.

تحلیل و بررسی:

آیات حجاب در قرآن، در دو سوره نور و احزاب بیان شده است. مفسران آیات ۳۲، ۳۳، ۵۳، ۵۴، ۵۵ و ۵۹ سوره احزاب و آیات ۳۰، ۳۱، ۵۸، ۵۹ و ۶۰ سوره نور را به عنوان آیات حجاب می دانند. بررسی این آیات، در رفع بسیاری از شبهات ما در خصوص مساله پوشش بانوان و واجباتی که پیرامون این مسئله وجود دارد، کمک شایانی می کند. وجود دارد، کمک شایانی می کند.

آیه ۳۰ سوره نور

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ
به مردان مؤمن بگو دیدگان خویش را از نگاه به زنان اجنبی باز گیرند و فرج های خویش را نگه دارند، این برای ایشان پاکیزه تر است که خدا از کارهایی که می کنید آگاه است.

نکات آیات حجاب با توجه به سوره نور، این است که ابتدا به مردان خطاب شده است که مراقب نگاهشان باشند. در مرحله بعد نیز رعایت حجاب توسط زنان سفارش شده است. مطابق این آیه، شروع گناه با نگاه آغاز می شود. پس مردان باید برای حفظ پاکدامنی، چشمانی پاک داشته باشند. مردان باید در نوع پوشش خود، شئونات را رعایت کنند.

نکات آیه در مورد حجاب با توجه به آیه ۳۰ سوره نور

- لازمه ایمان، حفظ نگاه از نامحرم است.
- رعایت پاکدامنی برای مردان نیز الزامی است.
- چشم پاک، مهم ترین عامل در پاکدامنی می باشد و در مقابل، چشم چرانی مانع رشد انسان به درجات عالی می گردد.
- توجه داشته باشیم که عالم محضر خداست و مراقب اعمال و رفتار خود باشیم.

و قل للمؤمنات يغضن من ابصارهن و يحفظن فروجهنّ و لا يبدين زينتهنّ الا ما ظهر منها و ليضربن بخمرهنّ على جيوبهنّ و لا يبدين زينتهنّ الا لبعولتهنّ او آبائهنّ او ابناء بعولتهنّ او ابنائهنّ او اخوتهنّ او بنى اخوتهنّ او بنى اخوتهنّ او نسائهنّ او ما ملكت ايماهنّ او التابعين غير اولى الاربه من الرجال او الطفل الذين لم يظهروا على عورت النساء و لا يضربن بارجلهنّ ليعلم ما يخفين من زينتهنّ و توبوا الى الله جميعا ايه المؤمنون لعلكم تفلحون

نکات آیه در مورد حجاب در آیه ۳۱ سوره نور

- زنان نیز همچون مردان باید نگاه خود را به گناه آلوده نکنند و در لزوم رعایت عفت و پاکدامنی، تفاوتی میان زن و مرد نیست.
- زنان و دختران مسلمان، نباید زینت خود را در برابر نامحرمان آشکار کنند.
- حد پوشش لازم برای زنان مشخص است و دیده شدن قسمت هایی از بدن مانند دست و صورت مانعی ندارد.
- زنان نباید با جلوه گری راه بروند.
- حضور زن با حفظ حجاب و پوشش، در جامعه مانعی ندارد.
- در این آیه از انواع حجاب، اشاره به مقنعه شده است که دلالت بر پوشاندن سر، سینه و گردن دارد.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ۚ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ۚ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ ۚ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَھُنَّ ۚ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

نکات آیہ ۵۱ سورہ نور

- 11.

آیه ۵۹ سوره نور

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

و چون کودکان به عقل رسند باید اجازه دخول بگیرند، چنان که نام بردگان، قبل از ایشان (و یا آنان که زودتر از ایشان به حد رشد رسیدند) اجازه می گرفتند، خدا این چنین آیه های خویش را برای شما بیان می کند که خدا دانا و فرزانه است.

تفسیر آیات حجاب در قرآن با توجه به آیه ۵۹ سوره نور

- صبر و بردباری، از نشانه های بلوغ شرعی است.
- دستوراتی که خدای متعال برای حفظ عفت و پاکدامنی صادر کرده، آگاهانه و حکیمانه است.
- تربیت فرزندان در تمام حوزه ها و هم چنین در خصوص رعایت حجاب و عفاف باید مبتنی بر اعمال شما باشد.

آیه ۶۰ سوره نور

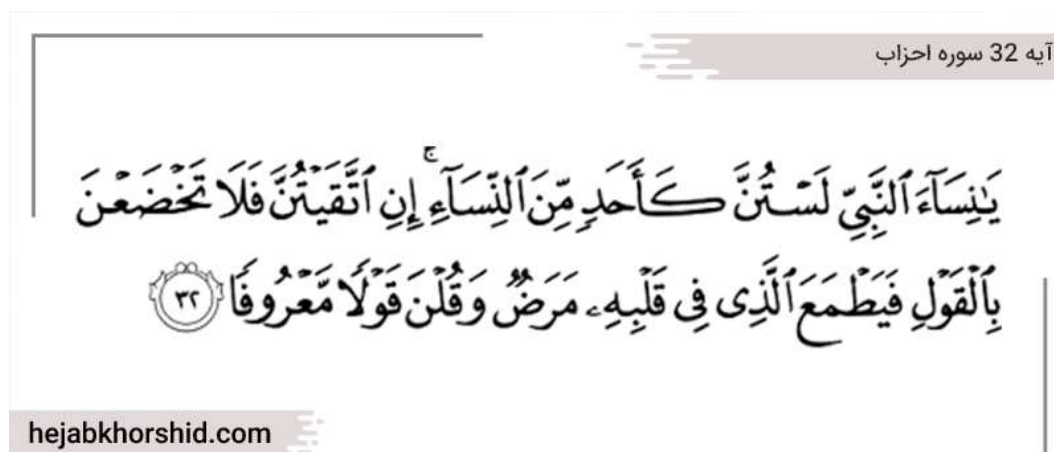

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ۚ وَأَنْ يَسْتَغْفِنَ خَيْرٌ لَهُنَّ ۚ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

و زنان وامانده که دیگر امید شوهر کردن ندارند به شرطی که زینت خود نشان ندهند گناهی ندارند اگر جامه خویش بگذارند و در عین حال خودداری کردن برایشان بهتر است و خدا شنوا و دانا است.

نکات آیه حجاب در قرآن با توجه به آیه ۶۰ سوره نور

- زنان بدون در نظر گرفتن شرایط سنی، باید زینت و آرایش خود را آشکار نسازند.
 - رعایت حجاب، به نفع زنان است. در واقع این آیه تاییدی بر این جمله است که: «حجاب محدودیت نیست، مصونیت است.»
 - حجاب، مایه حفظ عفت و حیاست.
- آیه ۳۲ سوره احزاب

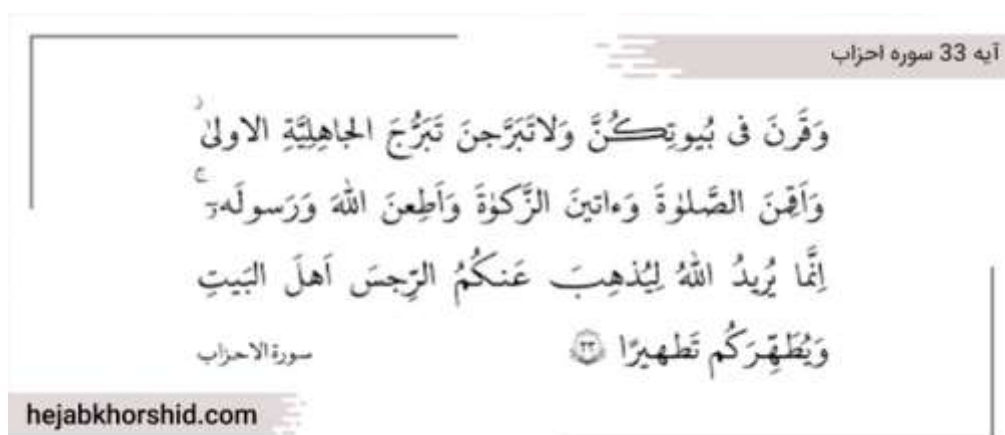
يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ ۚ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا

ای زنان پیامبر! شما مثل احدی از سایر زنان نیستید، البته اگر تقوی پیشه سازید، پس در سخن دلربایی مکنید، که بیمار دل به طمع بیفتد، و سخن نیکو گوید.

نکات آیه ۳۲ سوره احزاب

- گفتار و رفتار زنان، نباید تحریک کننده باشد و با کرشمه سخن گفتن آن ها بی تقوایی محسوب می شود.
- چشم چرانی و هوس بازی، یک بیماری روحی است که حجاب کامل راهی برای در امان ماندن از آن می باشد.
- نباید به گونه ای رفتار کنیم که حتی یک نفر دچار گناه و فساد شود.

آیه ۳۳ سوره احزاب

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى ۚ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

و در خانه های خود بنشینید، و چون زنان جاهلیت نخست خودنمایی نکنید و نماز به پا دارید، و زکات دهید، و خدا و رسولش را اطاعت کنید، خدا جز این منظور ندارد که پلیدی را از شما اهل بیت ببرد و آن طور که خود می داند پاکتان کند.

نکات آیه ۳۳ سوره احزاب

- جایگاه زن بیرون از خانه باید به دور از خودنمایی باشد.
- خودنمایی نشانه جاهلیت است، نه تمدن.

آیه ۵۳ سوره احزاب

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَظِيرِينَ إِنَّمَا هِيَ دُعَاؤُكُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ ۚ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ ۚ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ ۚ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ۚ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ ۚ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنكِحُوا أَرْوَاحَهُنَّ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا ۚ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

ای کسانی که ایمان آوردید! به خانه های پیغمبر در نیایید، مگر آنکه شما را به طعامی دعوت کنند، به شرطی که به انتظار طعام زودتر نروید، بلکه وقتی شما را خواندند داخل شوید، و چون طعام خوردید، متفرق گردید و آن جا را محل انس و گفتگو نکنید که این، پیغمبر را ناراحت می کند، او از شما خجالت می کشد. ولی خدا از بیان حق خجالت نمی کشد، و چون از همسران او چیزی می پرسید، از پشت پرده بپرسید، این برای طهارت دل شما و دل آنان بهتر است، و شما حق ندارید رسول خدا (ص) را اذیت کنید، و بعد از مرگش با همسران او ازدواج نمایید، این کار تا ابد ممنوع است، چون نزد خدا کاری عظیم است.

نکات آیه ۵۳ سوره احزاب

- پیامبر اکرم (ص) شخص باحیایی بود.
- اگر شخصی از روی حیا سکوت کرد، دیگران سکوت او را بشکنند و بار خجالت را از دوش او بردارند. حیا از روی خجالت، یکی از انواع حیا است که جنبه منفی داشته و تا حد امکان باید از آن اجتناب کرد.
- ارتباط اجتماعی و داد و ستد، منافاتی با حجاب ندارد.
- برای استدلال درباره لزوم حفظ حجاب، دلایلی بیاورید که مورد اتفاق همه باشد.
- در اکثر آیات حجاب در خصوص رعایت حجاب فارغ از جنسیت، به نفع همه است.

آیه ۵۴ سوره احزاب

إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تَخْفَوْهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

چه آنکه چیزی را اظهار کنید و چه پنهان دارید، خدا به هر چیزی دانا است.

نکات آیه ۵۴ سوره احزاب

- آیات حجاب، حفظ حجاب ظاهری و برقراری روابط پنهانی نادرست، نشانی بی ایمانی به علم خداوند است.

آیه ۵۵ سوره احزاب

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ ۚ وَاتَّقِينَ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

هیچ حرجی برای همسران در خصوص نامبردگان زیر نیست، یعنی لازم نیست خود را در برابر پدران، فرزندان، برادران و برادرزادگان، پسران خواهران، زنان ایشان و کنیزانی که دارند بپوشانند، و باید که از خدا بترسند، که خدا همواره بر هر چیزی شاهد و ناظر است.

نکات آیه حجاب در قرآن بر اساس آیه ۵۵ احزاب

- محرم بودن، به معنی بی تقوایی نیست.
- اسلام در رابطه با رعایت حجاب، سختگیری افراطی ندارد، همان طور که بستگان درجه یک که دائم در ارتباط هستند، با هم محرمند.

آیه ۵۹ سوره احزاب

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّلزَّوْجِکَ وَ بَنَاتِکَ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِینَ یَدِینَ عَلَیْهِنَّ ذَلِکَ اَدْنٰی اَنْ یَعْرِفْنَ فَلَآ یُؤْذِیْنَ وَ کَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِیْمًا

هان ای پیامبر! به همسرانت و دخترانت و زنان مؤمنین، بگو تا جلباب خود پیش بکشند، بدین وسیله بهتر معلوم می شود که زن مسلمانند، در نتیجه اذیت نمی بینند و خدا همواره آمرزنده رحیم است.

نکات آیه ۵۹ سوره احزاب

- پوشیدن لباس هایی که عفت و آبروی زن را حفظ می کند، الزامی است.
- رفت و آمد زنان خارج از منزل، باید با حفظ عفاف و حجاب باشد.
- بدحجابی های گذشته فرد، از جانب خداوند قابل بخشش است.
- سرچشمه بسیاری از مزاحمت ها از سوی بددلان و هوس بازان، نوع پوشش زنان است.

کلام آخر، احکام پوشش با توجه به تفسیر آیات حجاب در قرآن

اهمیت حفظ نگاه از آلوده شدن به گناه و تاثیر آن بر روح و روان انسان همیشه مورد توجه بوده است. “ز دست دیده و دل هر دو فریاد، که هرچه دیده بیند دل کند یاد” این دوبیتی زیبا نیز مصداق همین مطلب است. از وجود آیات حجاب در قرآن نیز می توان به میزان اهمیت آن پی برد. رعایت حجاب و عفاف محدود به جنسیت نمی شود و تمام افراد جامعه باید نگاه خود را از حرام بپوشانند.

با تفسیر آیات حجاب در قرآن می توان به حدود پوشش در اسلام پی برد. با توجه به آیه حجاب در قرآن (آیات سوره نور و احزاب)، حجاب مانعی برای حضور بانوان در جامعه نیست. حد پوشش نیز برای زنان مشخص شده است و دیده شدن قسمت هایی از بدن مانند دست و صورت مانعی ندارد. ضمن اینکه رعایت حجاب و عفاف بانوان را از نگاه هوس آلود افراد بیمار در جامعه مصون می دارد. از این رو حجاب خورشید در این مطلب آیاتی را گردآوری کرده است که از آیات قرآنی مربوط به حجاب این چنین استنباط می شود که اسلام در رابطه با پوشش احکام سخت گیرانه ندارد، زیرا اعضای خانواده که مدام در زندگی هر فرد حضور دارند، جزو محارم هستند و داشتن حجاب در برابر آن ها واجب نیست.

تفسیر آیات حجاب در قرآن با توجه به آیه ۳۳ سوره احزاب

جایگاه زن بیرون از خانه باید به دور از خودنمایی باشد و خودنمایی نشانه جاهلیت است، نه تمدن.

تعداد آیات حجاب در قرآن

۱۱ آیه حجاب در قرآن بیان شده است (آیات ۳۲، ۳۳، ۵۳، ۵۴، ۵۵ و ۵۹ سوره احزاب و آیات ۳۰، ۳۱، ۵۸، ۵۹ و ۶۰ سوره نور)

نتیجه گیری:

قرآن کریم در جایگاه ثقل اکبر، پوشش مورد رضایت حضرت احدیت - جل و علا - را دو سطح نازل و برتر فرمان داده است. همه زنان مسلمان از آن رو که به معجزه جاوید خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله باور قطعی دارند، به تکلیف حجاب تشرف یافته اند و از آن جهت که اسلام و ایمان نیز خود ذومراتب و تشکیکی است، فرامین الهی از جمله حجاب هم از مرحله صحت تا مرحله قبول، دارای درجات و مراتبی است که حداقل آن، شرط تمامیت آن می باشد که در «حجاب خمار» جلوه گر می شود و حد کمال آن در جامعیت ابعاد پنج گانه حجاب قرآنی «جلباب» به تجلی می آید. پوشش بدن بجز وجه و کفین و مهار کردن جاذبه های جنسی زنانه معیار حجاب الهی و قرآنی است که اگر در پوشش چند قطعه ای خمار و به تناسب فرهنگ و تمدن هر ملتی عینیت یابد، نمره صحت عمل را در منظر آیات شریفه به دست آورده است و اگر ابعاد قلبی، گفتاری و رفتاری و بعد نگاه را نیز در پوشش یکسره جلباب و به تناسب فرهنگ و تمدن هر قوم و ملتی تجلی بخشد، نمره کمال و برتری الهی را کسب نموده است.

واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم آمده است و معنای کلمه در این هفت مورد، چیزی است که از هر جهت مانع دیده شدن چیز دیگر شود.

مانع مادی

چنان که در این آیه (فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حَبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ) (ص/۳۲) ۱ که ابن اثیر گوید: مقصود از حجاب، افق است. ۲ و بعضی مفسران گویند: مقصود پنهان شدن آفتاب است. و نیز در این آیه: (فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَاباً فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا) (مریم/۱۷) ۳ که گفته اند مقصود از حجاب، دیوار است. ۴ و نیز در این آیه که درباره زنان رسول خدا (ص) است: (و إِذَا سَأَلْتَهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ) (احزاب/۵۳) ۵ که مقصود پوششی است مانع از دیده شدن آنان چون پرده. و می توان حجاب را در این آیه نیز چیزی محسوس گرفت که مانع دیدن شود: (و بینهما حجاب و علی الأعراف رجال) ۶/اعراف/۴۶

مانع معنوی

چنان که در این آیه: (و ماكان لبشر أن يكلمه الله إلا وحياً أو من وراء حجاب) (شوری/۵۱) ۷ که چون دیدن باری تعالی با دیده حسی ممکن نیست، مجازاً از آن به مکالمه از پشت پرده تعبیر شده است. و یا این آیه: (و من بیننا و بینک حجاب فاعمل إننا عاملون) (فصلت/۵) که گفته اند مقصود خلاف کافران با پیغمبر (ص) است و یا مخالفت با او در دین. و یا در این آیه: (و إذا قرأت القرآن جعلنا بینک و بین الذین لایؤمنون بالآخره حجاباً مستوراً) (اسراء/۴۵) ۸ که مقصود از حجاب، دریافتن کافران است معنای قرآن را. چنان که می بینیم، در این آیه ها حجاب به معنای پرده یا چیزی است که مانع دیدن شود. اما آن حکم شرعی که منظور ماست، ضمن آیه هایی دیگر و با تعبیری جز کلمه حجاب آمده است؛ تعبیری نهایت بلیغ. زیرا چنان که نوشتیم، حجاب مانع دیدن است. آیه ۵۳ سوره احزاب که مسلمانان را می فرماید: (اگر چیزی از زنان پیغمبر (ص) خواستید، از آن سوی پرده بخواهید)، دستوری است که زنان پیغمبر را نبینند و آنان از هر جهت از دیده پوشیده مانند، چنان که جسمشان هم دیده نشود، در صورتی که از حجاب برای زنان مقصود آن نیست که قطر جسم آنان نیز پوشیده ماند. بدین جهت دستور پوشش زن را در دیگر آیه ها چنین می خوانیم: (یا ایها النبی قل لأزواجک و بناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن) احزاب/۵۹ ای پیغمبر به زنان و دختران و زنان مؤمنان بگو تا جلبابهای خود را نزدیک آرند. و نیز این آیه: (ولایبدین زینتهن إلا ما ظهر منها و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن) نور/۳۱ و آشکار مکنند زینت خود را جز آنچه پدید است از آن، و بزنند خمارهای خود را بر جیبهای خویش. اکنون باید معنای واژه هایی چند که در این دو آیه شریفه آمده است و کاربرد آن واژه ها را در زبان عرب و در عرف مسلمانان عصر رسول خدا (ص) روشن کرد، تا آنچه مقصود ماست (حجاب در قرآن) آشکار گردد.

جلباب

لغویان چنان که خواهیم نوشت، این کلمه را درست شناسانده اند؛ واژه جلباب، جلابیب و تجلبب. (جلباب پوشیدن) چندبار در خطبه ها، نامه ها و کلمات قصار علی علیه السلام آمده است: (خطبه های ۴، ۶۶، ۸۷، ۱۵۳، ۱۸۳ و نامه های ۱۰، ۱۹، ۶۵ و کلمه قصار ۱۱۲، که در همه موارد جلباب مشبّه به چیزی است. اما در حدیث نبوی، یکی حدیث عایشه است: (و کان رأنی (صفوان) قبل الحجاب، فاستیقظتُ باسترجاعه حین عرفنی، فخرمتُ وجهی بجلابی). و دیگر در سنن دارمی، باب مناسک: (سَدَلْتُ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا). اکنون باید دید جلباب چیست و چگونه پوششی است؟ لغویان قدیم عرب، چنان که عادت آنان بوده است، کلمه را دقیق شناسانده اند. جویری نویسد: (جلباب ملحفه است) زنی از هذیل در سوک کشته ای گفته است: (کرکسها با اطمینان خاطر به سوی او می رفتند، همچون دوشیزگان جلباب پوشیده) ۹ و در تعریف ملحفه، که جلباب را بدان شناسانده است، نویسد: ملحفه یکی ملحف است. ابن منظور نویسد: (جلباب قمیص بود، جامه ای است فراخ

تر از خمار، کوتاه تر از رداء، که زن بدان سر و سینه خود را پوشاند. و گفته اند، جامه ای است فراخ، کوتاه تر از ملحفه. و ابن اثیر نویسد: (جلباب (ازار) و (رداء) است. و گفته اند ملحفه است و آن چون مقنعه است که زن بدان سر و پشت و سینه خود را می پوشاند، و جمع آن جلابیب بود). ۱۰ و فیومی از نوشته ابن فارس آرد: (جلباب چیزی است که بدان خود را بپوشانند، جامه و جز آن). ۱۱ اما نوشته ابن فارس چنین است: (ابوعمر و گوید (جلبه) ابری است همانند کوه و (جلب) نیز چنین است و سروده اند: و لستُ بِجِلْبٍ جِلْبٍ رِيحٍ و قِرَّةٍ و لَبِصْفَا صِلْدٍ عَنِ الْخَيْرِ مَعَزِلٍ ۱۲ و اشتقاق جلباب از این کلمه است و جلباب، پیراهن بود و جمع آن جلابیب است و سروده اند (سپس بیتی را که از دیوان هذلیین آورده شد، نقل کرده است). (معجم مقاییس اللغة) کوشش فرهنگ نویسان عربی در پیوند کلمه (جلباب) با ریشه جلب (=ابر پوشاننده) ۱۳ درست به نظر نمی رسد، و ظاهراً نوشته جفری صحیح تر باشد که اصل کلمه حبشی است به معنی روپوش، ۱۴ و نیز آنچه دزی نوشته است: (چادر بزرگی که در شرق، زنان هنگام بیرون شدن از خانه سرتاپای خود را در آن می پوشانند). ۱۵ اما از استعمال این واژه در گفتار امیرالمؤمنین علی علیه السلام نکته های دیگر را توان یافت. نخست به مورد استعمال آن در سخنان آن حضرت بنگریم. چنان که اشارت شد، مفرد و جمع و فعل ساخته از این کلمه نه مورد در سخنان امام (ع) آمده است:

جلباب در روایات

۱. ما زلت أنتظر بكم عواقب الغدر، حتی سترنی عنكم جلباب الدين. ۱۶ ۲. (فالبس لهم جلباباً من اللين). ۱۷ ۳. (من أحبنا أهل البيت فليستعد للفقر جلباباً). ۱۸ ۴. (حتى إذا كشف لهم عن جزاء معصيتهم و استخرجهم من جلابیب غفلتهم). ۱۹ ۵. (ولا استطاعت جلابیب سواد الحنادس أن تودّ ما شاع في السموات من تلاؤلؤ نور القمر). ۲۰ ۶. (و كيف أنت صانع إذا انكشفت عنك جلابیب ما أنت فيه). ۲۱ ۷. (فإن الفتنة طالماً أغدفت جلابیبها). ۲۲ ۸. (معاشر المسلمين إستشعروا الخشية و تجلببوا السكينة). ۲۳ ۹. (إنّ من أحبّ العباد إلیه عبداً أعانه الله علی نفسه فاستشعر الحزن و تجلبب الخوف). ۲۴ هر چند در همه این نه مورد، جلباب و جلباب پوشیدن به مجاز به کار رفته است، اما از استعمال آن نکات زیر را می توان به دست آورد: ۱. جلباب، پوششی است که روی همه پوششها به بر می کنند، چه در دو مورد مقابل شعار آمده که لباس زیرین است و از آن جهت شعارش گویند که موی بدن را مس کند. ۲۵ ۲. جلباب سراسر تن را می پوشاند، چنان که از فقره ۱ و ۵ آشکار است. ۳. جلباب لباس، چون مقنعه و خمار پوششی خاص زنان نیست، بلکه تقریباً مرادف روپوش یا لباس کار است که سراسر بدن را از گردن به پایین می گیرد و بانوان و مردان به هنگام کار آن را می پوشند. زیرا در فقره های ۱ و ۲، ۴، ۶، ۸ مخاطب و یا آن که از آنان خبر می دهد مردان اند، و بدیهی است که اگر جلباب، پوشش زنان به تنهایی بود، در مورد مردان به کار نمی رفت؛ چه معلوم است که به مرد مثلاً نمی توان گفت چادر تقوا را بر سر خود بیفکند. اکنون ببینیم تفسیرنویسان در این باره چه گفته اند: شیخ طوسی از ابن عباس و مجاهد آرد: جلباب، خمار زن است، و آن مقنعه ای است که پیشانی و سر خود را بدان پوشد گاهی که برای کاری از خانه برون آید. و از گفته حسن نویسد: جلابیب، ملحفه هاست که زن آن را بر چهره خود می آورد. ۲۶ و نظیر احتمال اول را طبرسی در مجمع البیان آورده است، لیکن ظاهر مقایسه این آیه با آیه بیست و یکم سوره مبارکه نور نشان می دهد که خمار پوششی است جز جلباب. ۲۷ در مقابل نوشته این دو مفسر، قرطبی نویسد: (جلابیب، جمع جلباب و آن جامه ای است بزرگ تر از خمار، ابن عباس و ابن مسعود آورده اند که آن رداء است و گفته اند قناع است، و درست آن است که آن پوششی است که همه تن را بپوشاند). ۲۸ محمد غوث، مؤلف نثرالمرجان نیز، از مبرّد نظیر همین تفسیر را آورده است و نویسد که آن پوششی است که همه تن را بپوشاند چون ملحفه. ۲۹ و علامه طباطبایی نویسد: (جلابیب جمع جلباب است، و آن جامه ای است که زن بر خود افکند و همه بدن او را بپوشاند، و یا آن خمار است که سر و صورت را با آن پوشند). ۳۰ از مجموع آنچه

نوشته شد، چنین دانسته می شود که تفسیر جلباب به خمار، مقنعه و یا نیم تنه تسامحی است، و تعریف درست آن همان روپوش یا روی لباسی است که سراسر اندام را فراگیرد. و نیز از امر (یدنین) دانسته می شود که جلباب پوششی بوده است جلو باز، همانند شنل که بر دوش می افکنده اند و در آیه دستور داده شده است که دو طرف آن را به هم نزدیک کنند.

خِمار

خِمار بر خلاف جلباب، پوشش سر است و کاربرد آن در شعرهای جاهلی و دوره اسلامی به همین معنی است. امرؤ القیس در وصف باران گوید: و تری الشجراء فی ریقها کرؤس قطعت فیها خُمُرُ ۳۱ که شاعر در این بیت سرهای درختان را که از آب برون مانده به سرهای بریده در خمار مانده همانند کرده است. و این بیت از حسان بن ثابت انصاری: تظلّ جیادنا مستمطرات تلطمهنّ بالخُمَر النساء ۳۲ که در آن ابوسفیان و مردم مکه را سرزنش کند و گوید اسبان ما به شتاب می رفتند و زنان شما با چارقد آنها را باز می راندند. و (تخمیر) پوشیدن سر است و یا صورت به خمار، چنان که در حدیث بخاری گذشت: (فخمرت وجهی بجلبابی). ۳۳

جیب

جیب، جمع آن (جیوب)، مفرد کلمه یک بار در آیه ۱۲ سوره نمل و باردیگر در آیه ۲۲ سوره قصص و جمع آن در آیه مورد بحث (۳۱ سوره نور) آمده و معنای آن گریبان است که از یقه پیراهن باز شود. از مجموع این توضیحات و دقت در کاربردهای کلمه ها در سوره مبارکه نور، احزاب و آیه های دیگر و نیز از شعر عرب و نهج البلاغه چند نکته روشن می شود: ۱. خمار با جلباب یکی نیست؛ خمار پوشش است و جلباب پوششی است که سراسر بدن را (ظاهراً از گردن به پایین) می پوشاند. ۲. جلباب پوششی بوده است جلو باز، و زنان مسلمان مأمور شده اند دو لب آن را به یکدیگر نزدیک کنند. ۳. خمار، سرپوش دامنه دار بوده است که زنان مسلمان مأمور شده اند دامنهای سرپوش را تا گریبان خود بیاورند و گلو و سینه را بدان بپوشانند.

منابع:

۱. قرآن کریم
۲. ابن عبدالعظیم یزدی، محمد کاظم، عروة الوثقی، قم، چاپ کراوری، ۱۳۷۳.
۳. ابوالحسنی، علی، سیاهپوشی در سوگ ائمه نور علیهم السلام، قم، منذر، ۱۳۷۵.
۴. بیرقی اکبری، محمد رضا، تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، اصفهان، پیام عزت، ۱۳۷۷.
۵. حداد عادل، غلامعلی، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، قم، دارالکتب اسلامی، ۱۳۵۹.
۶. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم، دارالکتب اسلامی، ۱۳۴۳.
۷. خمینی، روح الله، مصباح المنیر، قم، جامعه مدرسین حوزه قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۴۵.
۸. زمخشری، ابوالقاسم محمد بن عمر، تفسیر کشاف، قم، دارالکتب اسلامی، ۱۳۵۲.
۹. شجاعی، سید محمد، در و صدف، تهران، نشر محبی، ۱۳۸۴.
۱۰. طباطبایی، محمد حسین، المیزان، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، تهران، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی، چ ۱۴، ۱۳۷۰.
۱۱. طبرسی، حسن بن فضل بن حسن، مشکاة الانوار فی غرر الاخبار، ترجمه مهدی هوشمندی، قم، دارالثقلین، ۱۳۷۹.
۱۲. طبرسی، شیخ ابوعلی الفضل بن الحسن، مجمع البیان، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۰.
۱۳. فانون، فراش، انقلاب الجزایر، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران، شهدا، [بی تا].
۱۴. قریشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب اسلامی، ۱۳۷۸.
۱۵. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، حمید رضا شیخی، تهران، دارالحدیث، ۱۳۷۷.
۱۶. مطهری، مرتضی، پاسخ های استاد؛ نقدهایی بر کتاب مسئله حجاب، تهران، صدرا، چ ۲، ۱۳۶۸.
۱۷. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، تهران، صدرا، دارالکتب اسلامی، ۱۳۵۳.
۱۸. موسوی همدانی، محمد باقر، پاسخ به پرسش های دینی، قم، اسلامی، ۱۳۶۸.
۱۹. مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، حکایت کشف حجاب، تهران، مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، ۱۳۸۰.